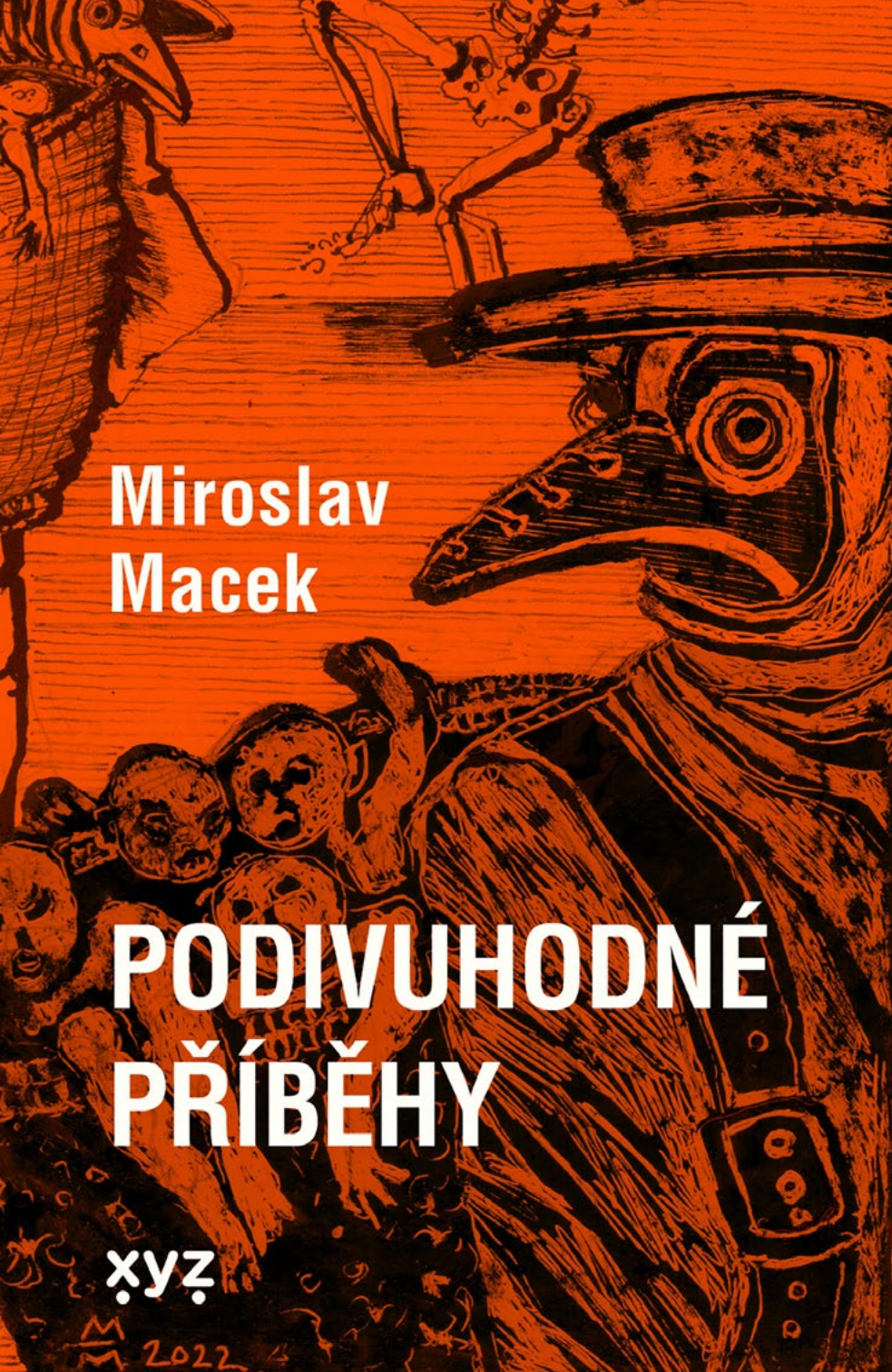

Miroslav
Macek

PODIVUHODNÉ
PŘÍBĚHY

xyz

M
M 2022 4

Podivuhodné příběhy

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.xyz.cz
www.albatrosmedia.cz

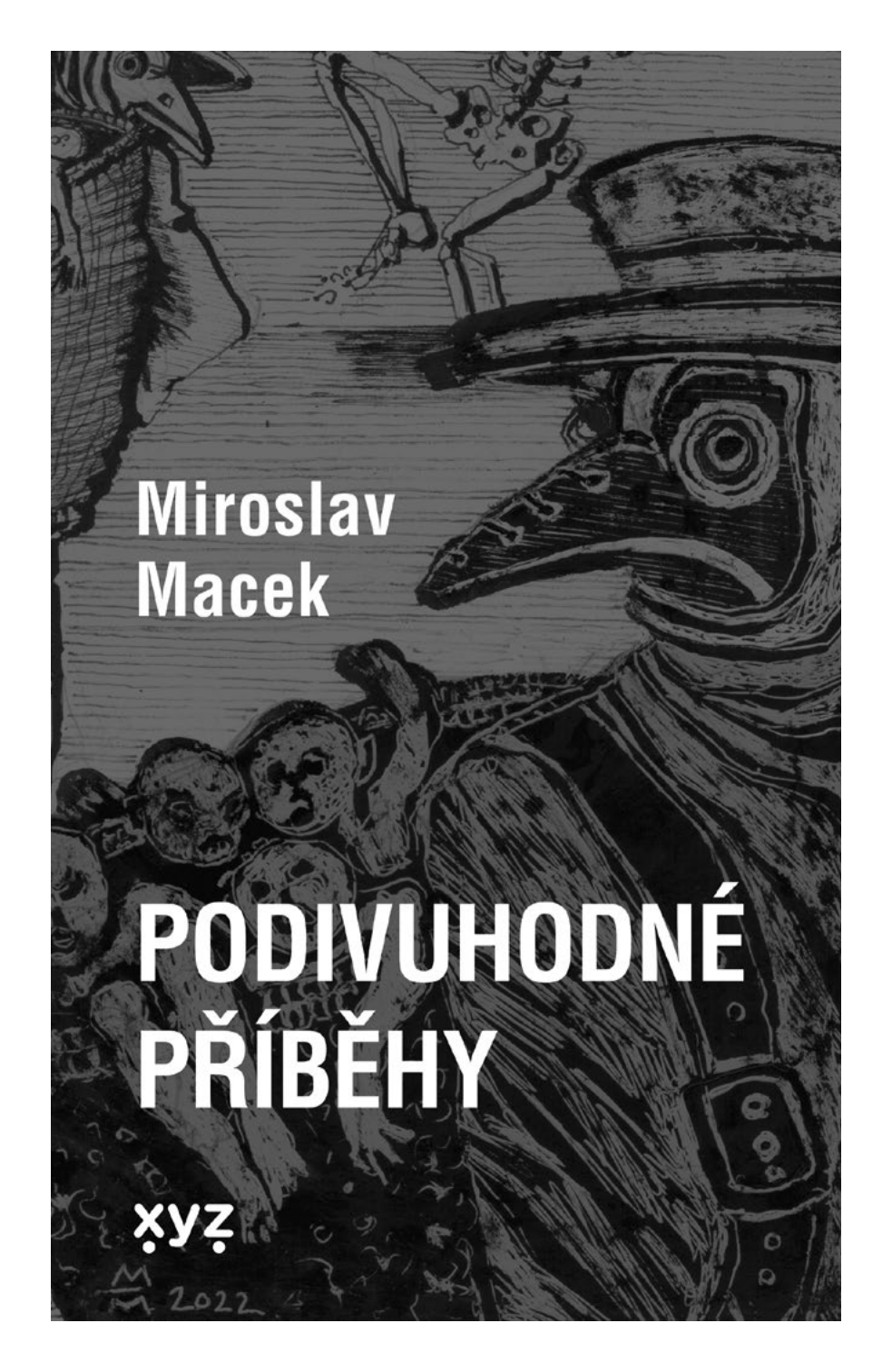

Miroslav Macek

Podivuhodné příběhy – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Miroslav
Macek

PODIVUHODNÉ
PŘÍBĚHY

xyz

M
M 2022

Až dočtete tuto knihu, můžete jí přichystat nečekanou zápletku. Pošlete ji k dalším čtenářům! Závěrečný zvrat a dokonalé rozuzlení najdete na **www.restorio.cz**.

Albatros Media podporuje udržitelný rozvoj, který vrací použitým věcem smysl. On-line antikvariát Restorio vaše knihy odkoupí a zaplatí vám ihned – nečekáte, až se prodají. Získané peníze si můžete nechat, nebo si vyberete charitu, kterou jimi podpoříte. V tom případě navýší Restorio částku o 20 %.

© Miroslav Macek – heirs, 2025

Cover Illustration © Martin Mrázik, 2025

© NAKLADATELSTVÍ XYZ, 2025

ISBN tištěné verze 978-80-7683-760-7

ISBN e-knihy 978-80-7683-766-9 (1. zveřejnění, 2025) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-7683-767-6 (1. zveřejnění, 2025) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-7683-761-4 (1. zveřejnění, 2025) (ePDF)

PODIVUHODNÉ PŘÍBĚHY

Miroslav
Macek

xyz

Obsah

Nekonečná rozmanitost povídek	11
Náhlý přívál lásky	27
Kolejní řád	31
Dědečkův clipper	35
Drobná nedokonalost	39
„Praemonitus – praemunitus“ aneb	
„Předem varován – lépe vyzbrojen“	45
Romantický příběh	49
Krůček od ráje	53
Provaz je dobrý dlouhý, řeč krátká	61
Spolužačka	65
Nová doktorka	71
Jaká matka, taká Katka	75
Nebe, peklo, ráj	79

Skvělé víno	83
Dokonalá vražda	87
Hrst vzpomínek	91
Pillula aurea	95
Podivný příběh	101
Rozhovor	113
Stud	119
Balíček	123
V cizině nikdy neurážejte domorodce	131
Prodavač	135
Jakub a Smrt	141
Souboj	145
Pracující dívka	153
Skokanský můstek	159
Venkovská záhada	163
Starý malíř	167
Hodit se marod	171
Spása z nebes	173
Peníze, o kterých žena neví	179
Mnemotechnická pomůcka	187
Znásilnění	191
Roubenka	195
Městská knihovna	203
Vražedný pocit	207
Přepadení	211
Rekognoskace	215
Odontofobie	219

Nekonečná rozmanitost povídek

Psát o povídce v dějinách literatury je stejné jako nabírat dlaní vodu z prudce tekoucího toku. Obsah dlaně se vám mění před očima, světlkuje, jiskří, tmavne, mizí, ztrácí se a zase se objevuje, prostě mění se každou chvíli.

V nejširším pojetí slova bývá jako povídka označována jakákoliv krátká próza, která je něco jiného než román, novela, pohádka, pověst a jakýkoliv jiný literární útvar, na který si vzpomenete. Je neuchopitelná, nevymezená, nedefinovatelná, mění se v čase a prostoru jako chameleon a jejím jediným kritériem zůstává s přivřením oka (u sci-fi povídek s přivřením neomezeného množství očí) její délka. Jedni tvrdí, že 50 000 slov je hranice mezi po-

vídkou a románem, jiní zase, že musí mít nejméně 8000 slov, ale další přísahají na to, že klidně i méně.

Ostatně, za nejkratší hororovou povídku bývá označována ta následující:

„Poslední člověk na světě seděl ve své pracovně. Vtom někdo zaklepal.“

Také jeden z nejmenovaných anglických autorů, když mu nakladatelství vrátilo povídku s dovětkem, že by měla být co nejkratší, měla by se v ní vyskytovat šlechta a vysoký klérus a být plná sexuálního napětí, ji vrátil následně takto přepracovanou.

„Zatraceně,“ pravila vévodkyně biskupovi, „okamžitě sundejte ruku z mého kolena!“

Jak vidíte, povídka může být malé děvčátko, nohatý žabec, krásně vyvinutá žena, matróna středního věku, ale též obézní nebo vychrtlá stařena. Ale protože je to vždy žena, má vždy a všude jednu společnou vlastnost, jeden cíl: chce vás zaujmout.

Prapočátek povídky, jak ostatně napovídá její český název, je v povídání, ve vyprávění, a určitě by se dal vystopovat v jeskyních a dalších úkrytech prvních lidí, kteří si krátili dlouhé chvíle vyprávěním zajímavostí, jež se staly jim či o kterých se doslechli. Takovou ústní tradici dokázaly některé příběhy překonat neuvěřitelnou časovou vzdálenost, ať už jde o pověst o potopě světa, nebo o obrech žijících ve vysokých horách, o nichž někteří

badatelé tvrdí, že jsou to vzpomínky na zbytek přežívajících neandertálců. Některé dávné příběhy jsou ostatně natolik silné, že se prolínají jednotlivými civilizacemi a zachovaly se dodnes.

Vyprávění zajímavých příběhů přetrvávalo ostatně až do minulého století – jejich nositelé byli potulní tovaryši, práškové a další mlynářští pomocníci, stejně jako muzikanti a herci, a existuje mnoho zaznamenaných vzpomínek na večery vyplněné povídáním o dalekých krajích a dechberoucích příbězích.

V jiné formě, stand-upech a podcastech, ostatně přetrvává dodnes.

První záznamy různých příhod a příběhů lze nalézt již na hliněných destičkách: *Epos o Gilgamešovi* líčící dobrodružství sumerského krále Gilgameše je původem z 2. tisíciletí př. n. l. a je mnohými považován za nejstarší dochované epické dílo světové literatury.

Slavná je též středověká arabská anonymní sbírka lidových pohádek, bajek, anekdot a dalších příběhů, která vznikala zhruba od 7. do 16. století, *Tisíc a jedna noc*. Nejstarší část sbírky je indického původu, hlavně rámcový příběh celé sbírky, tj. vyprávění o moudré Šahrázádě a krutém králi Šahrijárovi, a také několik dalších pohádek a bajek. Za vlády perské dynastie Sásánovců (224–651) se dostalo toto vyprávění do Persie a bylo zde obohaceno o další příběhy. Do arabštiny byla sbírka

převedena koncem 7. století a byla v následujících staletích podstatně rozšířena. Vznikly celé cykly nových vyprávění o abbásovských kalifech, zejména o Hárúnovi ar-Rašídovi, množství milostných a cestopisných příběhů i desítky krátkých anekdot. Do sbírky byly převedeny i zbytky starých mezopotamských mýtů a příběhy s řeckými, byzantskými i židovskými náměty. Velkým inspiračním zdrojem byla také klasická arabská próza a dějepisná literatura, cestopisy a sbírky poučných a mravoličných příběhů, dokonce i pojednání o astronomii, astrologii a jiných vědách.

Dalším historickým inspiračním vzorem byly příběhy z čínských tržišť a bazarů, které tam vyprávěli profesionální i amatérští umělci. Hemží se to v nich sice upíry, démony, světci, kouzly, zaříkadly, fantastickými milostnými, kriminálními a zbojnickými historkami, ale základem je vždy realistické pozadí s tehdejšími obyvateli čínských velkoměst – řemeslníky, kupci, učiteli, zřizenci a dalšími vděčnými typy, často ovšem protkávané též lyrickými prology a básnickými vložkami.

Největší vliv na vývoj povídky, ale též na řadu uměleckých děl v podstatě ve všech oblastech umění měl a dosud má Boccacciův *Dekameron* napsaný mezi lety 1348–1353, soubor sta příběhů o lásce rozdělených po deseti na deset dní, které si vyprávějí tři mladí muži a sedm mladých žen, prchajících z města na venkov před

morem, který vypukl roku 1348 ve Florencii. Původně dokonce mělo jít o literaturu faktu, neboť šlo o poučné příběhy ze skutečného života.

Obdobně vyznívá též sbírka příběhů *Heptameron* z roku 1558 Markéty Navarrské, sestry francouzského krále Františka I., plná autentických portrétů postav a postaviček tehdejší společnosti, bez planého moralizování a poučování.

Canterburské povídky, napsané anglickým autorem Geoffreyem Chaucerem v průběhu 14. století, jsou opět spojeny rámcovým příběhem – jednotlivé povídky, vesměs veršované, si vyprávějí navzájem pro zábavu poutníci putující do Canterbury, patřící k různým povoláním, společenským vrstvám a psychologickým typům, často vylíčení značně sarkasticky. Povídky mají množství témat, dvorskou lásku, zradu, lakomství, pokrytectví kněží a najdete mezi nimi i bajku, legendu, rytířský příběh či rozvinutou anekdotu, neboť právě podle šíře rétorických forem a rozmanitosti slovní zásoby se již od dob Vergilia rozdělovala literatura na vysokou, střední a nízkou. Původně mělo být těchto povídek dokonce sto dvacet, ale dílo zůstalo nedokončené.

Jinou formou vyprávění příběhů byly kramářské či jarmareční písně, líčící s pomocí tabulových obrázků dramatické příběhy – vraždy a další násilné skutky šokující drastickými detailními popisy (morytáty), ale též

bitvy, přírodní katastrofy, různá neštěstí, atentáty, řidčeji vychvalovaly módní vynálezy, brojily proti alkoholu a tabáku nebo vyzdvihovaly prospěšnost brambor. Od 18. století vycházely jako jednoduché několikastránkové sešitky s primitivními obrázky, často svazované do tzv. špalíčeků.

Počátek moderní povídky je pak třeba hledat v 19. století, zejména v souvislosti s rozšířením novin a časopisů. Vzhledem k tomu, že ty se jako první prosadily v USA, dosáhla právě tam povídka ohromné popularity a začala se členit na jednotlivé podžánry: dobrodružné povídky, humoristické povídky, detektivní, hororové a další a další.

V té době se též objevují v angloamerickém literárním prostředí pokusy popsat typické znaky povídky. Prvním významným teoretikem byl později slavný Edgar Allan Poe, podle jehož definice je povídka „krátká, stavebně symetrická próza, oponující extenzitě románu“. V jedné své esejí z roku 1842 položil důraz na „jednotu dojmu“, vyplývající z omezeného rozsahu, přítomnosti „okamžiku krize“ a harmonické „symetrie kompozice“, dodávající textu zřetelný tvar.

Brander Matthews pak roku 1884 (mylně) tvrdil, že základem povídky jsou vlastnosti příběhu – ten má pojednávat o jediné postavě, jediné události či jediném po-

citu, a to s patřičnou vyhroceností, neboť jen tím se povídka odlišuje od črty.

Podle angloamerických literárních teorií lze pak shrnout vlastnosti povídky do šesti základních bodů:

1. omezený rozsah
2. hlavní postava je individualitou, a nikoli obecným typem
3. směřování k závěrečnému uměleckému účinku
4. v ději nastává krize, která odhalí nový pohled na skutečnost

Literární věda označuje okamžik, kdy postava literárního díla náhle prostřednictvím banální události nebo náhodného detailu dojde k novému pochopení skutečnosti či sebe sama, nebo dosáhne osvícení či prozření, termínem *epifanie*, vypůjčeným z náboženské literatury.

5. využití prostředků, které znesnadňují odhalit tuto epifanii předem

6. volné využití lyrických, dramatických a dalších literárních postupů

Ve druhé polovině 20. století silně ovlivnil angloamerický náhled na povídku Frank O'Connor svou knihou z roku 1962 *Osamělý hlas*, v níž přiřadil k charakteristickým znakům povídky skutečnost, že zatímco v románu dochází ke ztotožnění čtenáře s protagonistou, v povíd-

kách je hlavní postavou osamělý vyděděnec, se kterým se čtenář neidentifikuje, a který se prolíná s velkými symboly (Ježíš Kristus, Mojžíš, Sokrates a tak podobně) a jistým způsobem je přetváří nebo karikuje, takže hlavním pocitem čtenáře je překvapivé zjištění o podstatě lidství.

Středoevropské pojetí povídky je užší. Povídka nestojí v protikladu vůči románu, nýbrž vůči novele, která sice může mít podobnou délku a povahu, odlišuje se však od povídky jednoznačnější strukturou textu, což v Německu 19. století a počátku 20. století vedlo k názoru, že novela je žánrem umělecky hodnotnějším. Kompozice povídky je v tomto užším pojetí volnější a může být doplněna různými odbočkami, popisy a charakteristikami. Jinak řečeno ústy polské literární vědkyně Teresy Cieślikowské, v novele je děj kondenzovaný a přísně ohraničený a dějové elementy se rychle rozvíjejí na úkor statických popisů, kdežto v povídce naproti tomu bývá kladen důraz na pomalejší, až rozvleklý tok vyprávění, na preferenci následnosti před konfliktem a na samotnou osobu vypravěče a z ní vyplývající přítomnost subjektivních či lyrických pasáží; klíčovou úlohu má pak zakončení, kde se subjektivní vypravěčův pohled opět silně projeví.

Je ovšem pochopitelné, že takto ostré hranice mezi těmito dvěma žánry se ve 20. století začaly rychle stírat.

Za užší pojetí lze považovat též přístup francouzského literárněvědného bádání, které chápe novelu jako žánr na pomezí povídky a románu – v první polovině 19. století byla povídka (conte) chápána jako krátká koncentrovaná próza s jedinou zápletkou, zatímco jako novela (nouvelle) byl označován text, který měl dějových linií více. Vzhledem k významným vazbám českých filologů na Francii (F. X. Šalda, Václav Černý) pronikla tato představa také do českého literárního povědomí.

Nejužší pojetí povídky, typické především pro německou literární vědu, se pokouší nalézt a popsat specifické rysy, které povídka jako žánr nutně musí obsahovat.

Především jde o jakési „bodové vidění“, které je v protikladu k literárním snahám uchopit svět jako celek, a dále pak má povídka zachycovat lakonická intenzivní sdělení, plná promyšlených detailů popisujících klíčovou událost, v níž je soustředěná celá lidská existence, a závěrečnou pointu, „náhlé prozření“, „nový pohled na věc“, epifanii.

V Německu byl ovšem již od dob romantismu pěstován a šlechtěn spíše kult novely, která byla pro svoji sevřenou dějovost vydávána za „klenot“ literatury, spisovatel a myslitel Paul Ernst dokonce pokládal drama a novelu za umění plnohodnotné (Vollkunst), kdežto román a povídku za umění polovičaté (Halbkunst).

Povídky se ovšem rychle začaly diverzifikovat.

Vycházely výchovné povídky pro mládež, snažící se tu méně, tu více násilnou formou vštěpovat mládeži morální zásady i školní vědomosti. Půvabně je zparodoval Václav Lacina ve své knize *Čtení o psaní* s následujícím začátkem:

Po úzké pěšině podél břehu Otavy, zlatonosného kdysi přítoku Vltavy, dodnes však slynoucí chovem perlorodek, kráčel chudě, ale čistotně oděný mladý muž s koženou kabelou na plecích. Nevšímal si písku, který mu chrupal pod nohama a nebyl ničím jiným než kysličníkem křemičitým značky SiO_2 , ale pospíchal, aby ještě před večerem dorazil do Sušice, města to slynoucího nejen starobylými, gotickými, renesančními domy, ale i čilým obchodním duchem a průmyslem sirkařským.

Výchovné povídky nebyly ovšem určeny jen mládeži, ale též bohověrným venkovským čtenářům, viz ukázka z díla Josefa Mírumila Pohořelého z roku 1837:

I nastřádali si Vojtěch a Ludmila, choť jeho, ač ročně znamenitou částku peněz nájmu odváděti museli, moudrým hospodařením hezké jmění. Schopnost obou a bázeň Boží, zvláště ale přívětivost a laskavost k čeledi, jakož i dobročinnost k nuzným získaly jim všeobecnou vážnost a přízeň. Vojtěch, nemohl-li každému skutkem vždycky pomoci, aspoň dobrou radou hleděl přispěti. Kromě zdravého rozumu a moudrého nestranného posouzení nabyt po smrti otce svého, pilným čtením a obcováním s okol-

ními úředníky, kteří v společnosti jeho rádi se zdržovali, mnohé a rozličné známosti, jež mu v užitečném zlepšování hospodářství k veliké byly platnosti. Moudrým dohlížením a řízením věcí svých vyzískal sobě tolik, jako by sám vždy a všude byl by ruku příkládal. Dobytku jeho nebylo v zdařilosti a síle rovného. Pole měl vždycky nejourodnější a na lukách snažil se umělým hnojením dle navedení zkušených hospodářů dvojího užítu vydobývati. Chování ovec, štěpařství a hledění včel, což mu největší potěšení působilo, zaplatily mu skoro docela roční činži.

Objevilo se velké množství starých i nových podžánrů, k oblíbeným patřily historické povídky, milostné povídky, často sentimentální („Slzy jsou jednou z nehynoucích součástí umění,“ říkával Ilja Erenburg), dobrodružné povídky námořnické, z Divokého Západu, zlatokopecské a další, a samozřejmě povídky humoristické, a dále též povídky filosofické, se vznikem policie a detektivů velice oblíbené povídky detektivní a s rozvojem vědy a techniky povídky fantastické a vědecko-fantastické. Rozšířil se též zvyk pojmenovávat různé typy povídek podle analogií z oblasti výtvarného umění – lze se tedy setkat s arabeskou, obrazem, črtou a četnými dalšími názvy.

Detektivní povídky dokonce dokázaly vybudit davovou psychózu, vzpomeňte jen na shluk lidí s černými pásky na rukávech před londýnskou redakcí časopisu *The Strand Magazin*, když Arthur Conan Doyle nechal za-

hynout Sherlocka Holmese v Reichenbašských vodopádech, a dále na znovuvzkříšení slavného detektiva pod neuvěřitelným nátlakem čtenářů a vydavatelů.

Sloh milostné povídky opět dokonale zparodoval dialogem nad rozbitou vázou Václav Lacina:

„Jako generální ředitel velkých keramických továren jsem opravil nejeden model vzácného porculánu – ale nechci opravit jen tuto památku, spoutat její části v nový tvar, chci spoutat i tebe, připoutat tě k sobě, učinit tě svou...”

„Divochu...” zašeptala Lulu, podléhající opojení jeho silných paží. Bylo to, jako by duše opustily jejich těla, aby se mohly prochvít zahradou, kde vadl den, a nebránily tělům ve žhavém, odevzdaném splynutí.

Anonymní autor zase elegantně zparodoval vědecko-fantastické povídky ukázkou, jak lze změnit suchopárnou vědu v uměleckou literaturu.

„Každé těleso...” zašeptal Sabir a slabě se usmál, neboť ztratil vědomí.

„Ponořené do kapaliny...” zašeptala záдумčivě Gladys stojící vedle něho a pohlédla na ručičku kontrolních vah, načež zděšeně vykřikla:

„Je nadlehčováno silou!”

„Tolik, kolik váží,” ozval se klidně velitel kosmické lodi, vysoký, ramenatý blondýn s jizvou na levé tváři, kterou získal při riskantním přistání na duté družici planety
Psí 64.